

שניים אדוקים / ז.

תוכן

חלק א' - שניים אדוקים בטלית

חלק ב' - שניים אדוקים בשטר

חלק א' - שניים אדוקים בטלית

תוכן

א. הצגת הסוגיא

ב. הכל או רק השאר בשבועה (דעת התוס')

ג. דעת הרמב"ם

ד. רב משרשיא

ה. כלי וטלית בשיטת הרמב"ם

ו. מחי הרא"ש ורש"י

א. הצגת הסוגיא

הגמ' מביאה מימרא של ר' תחליפא בר מערבא שנאמרה לפני ר' אבהו וז"ל:

"שניים אדוקים בטלית זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת והשאר חולקין בשווה".

ר' אבהו הורה באצבעו כלפי מעלה להורות שהחלוקה בשווה בטלית נעשית רק בשבועה והוסיפה הגמ' לבאר שהדין המופיע במשנתנו שחולקים את כל הטלית בשווה (ולא רק את שאר הטלית) הוא במקרה שבהם אף אחד אדוק בחלק מסוים בטלית אלא שניהם אוחזים בשווה בכרכשתא¹.

ב. הכל או רק השאר בשבועה (דעת התוס')

התוס' (ד"ה מחוי) מעיר שאין לגרוס 'והשאר' בשבועה שהרי א"כ, ההלכה שעולה מהגמ' היא שכל מה שהם אדוקים בו נוטלים כל אחד כפי מה שהוא אדוק ללא שבועה ושאר הטלית שאין הם אדוקים בה חולקים בשבועה, לכן אומר תוס' שלא גורסים 'והשאר' וכל חלוקת הטלית נעשית ע"י שבועה גם החלק שהם אדוקים בו כל אחד לעצמו.

דין זה, כפי שסובר תוס' שצריך להשבע גם על מה שאדוקים בו, צריך עיון שהרי צורת החלוקה בשניים אדוקים איננה כפי החלוקה בשניים אוחזים - דין המשנה - שבה מדובר שחולקים בשבועה, שהרי שניים אוחזים אין הם אוחזים בחלק מסויים בטלית אלא רבים ומתעצמים על הטלית ויחסם לכל הטלית הוא יחס שקול וא"כ כיוון שעדיין לא נחלקה הטלית כדי לבצע דין של חלוקה זוקקים אנו אותם להישבע.

ואמנם, למסקנת הגמ' (ג.) השבועה היא מתקנת חכמים כדי שלא יהיה כל אחד תוקף את חברו ואפילו לפי טעם זה לכאוי כל דין תקנת דין זה היא רק שבאים הם לחלוק אנו מיישמים את תקנת חכמים אבל

¹ כרכשתא הכוונה גרדין שבשני ראשי הטלית.

באדוקים המצב הוא שונה שהרי את החלק שהם אדוקים בו אין אנו חולקים, אין אנו שומעים טענותיהם, אין כאן מעשה ביי"ד שהרי כל אחד מה שיש לו הוא שלו ואפילו בהמשך הגמ' הגמ' אומרת שהחלק שכל אחד אדוק בו כמאן דפסיק אי"כ בחלק שבו אדוק כל אחד ואחד אין כאן דיון בבי"ד ומה שייכת שבועה זו אפי' אם נאמר שהיא רק תקנה שלא יהיה תוקף.

ואכן, התוס' נזקק לנקודה זו ומסביר אותה, התוס' מבאר שכיוון ששבועה זו היא תקנת חכמים לא נכון לומר שהיא תלויה בסיפור מסוים, כלומר, בניגוד לשבועות התורה כגון שבועת מודה במקצת או שבועת עד אחד ששם הדיון בבי"ד הוא הגורם לשבועה, התורה הגדירה שמצב כזה או אחר דורש בירור בְּרָמָה של שבועה ולכן אם קרה ונגמר הדין ונפסק ללא שבועה לא יכולה לחזור השבועה כיוון שכל השבועה תלויה בדיון העומד לפנינו וכל כוחה הוא רק המקרה המצריך בירור של שבועה אבל תקנת חכמים כיוון שיש לה מטרה שלכך תוקנה - שלא יהיה כל אחד תוקף את חברו, שהיא תקנה חיצונית ולא נולדה מעצם הדיון אי"כ לא תלויה היא דווקא בדיון ואפי' אם נגמר הדיון אין שום מניעה שתהיה שבועה כיוון שהיא דין בפני עצמו שתקנו חכמים שבמקרים ששניים רבים ומתעצמים בטלית אחת כל פעולה בטלית תזיק שבועה.

הרא"ש (סימן יג) הוסיף על דברי תוס' והכריח דין זה שהשבועה היא גם על מה שאדוקים בו דאלי"כ מה חידש ר' אבהו בהוראתו שהחלוקה היא בשבועה - אם התכוון ר' אבהו שצריכים הם להישבע רק בחלק שבו הם אין הם אדוקים אי"כ מה חידוש יש כאן הרי זהו דין המשנה שהחלק שהם אוחזים בו בשווה חולקים בשבועה וגם כאן החלק שאין הם אדוקים בו נחשבים אוחזים בשווה ואי"כ הוא ממש דין המשנה.

ג. דעת הרמב"ם

הרמב"ם (טו"נ ט, ט-י) **והגאונים**² בניגוד לדעת **התוס'** **ושאר הראשונים**³ חולקים וגורסים בגמ' 'והשאר' והדין הוא שרק על שאר הטלית, החלק שאין הם אדוקים בו נשבעים עליו אבל החלק שבו הם אדוקים לא צריכים להישבע כדי לנוטלו.

וכדי לתרץ דעת הרמב"ם במה שהקשה לו הרא"ש שאם השבועה רק על השאר אי"כ אין כאן חידוש בדברי ר' אבהו **התומים** (סי' קלח ס"ק ד) תירץ שאכן ר' אבהו לא חידש שום דין אלא בא להורות ולהזכיר שאין הברייתא חולקת על משנתנו, ר' אבהו נצרך להדגיש שברייתא זו איננה חולקת על משנתנו כיוון שהברייתא לא הזכירה במפורש את דין השבועה והיה מקום להבין שהברייתא סוברת שדין החלוקה במה שאין הם אוחזים נעשה ללא שבועה כדעת סומכוס כמו שאמרה הגמ' לעיל בהו"א שאין מצריך הוא שבועה לשיטתו שבכל מקום שיש ספק חולקים בלא שבועה לכך נצרך ר' אבהו לומר שאין הברייתא חולקת על המשנה וגם היא סוברת שחלוקת החלק שאין הם אדוקים בו נעשית רק בשבועה.

ויש שתירצו⁴, שבא ר' אבהו לאפוקי מהבנה שיכולנו לומר שאין הוא חייב שבועה בשאר הטלית בניגוד לשאר דין אוחזים שבו יש שבועה כיוון שכאן בחלק מהטלית הוא אדוק ואדוק היה מקום לומר שנחשב

² כ"כ רב האי גאון וכ"כ הבה"ג.

³ כפי שהזכרנו, הרא"ש וכן כתבו הרמב"ן והרשב"א.

⁴ אמרי מהרש"ח.

כאילו הוא שלו ממש כמו חזקה מה שתחת יד האדם הוא שלו והוי ככל חפציו שהם שלו לגמרי וממילא כיון שכל הטלית אחת היא אי"כ לא נחשב כחשוד על תקיפה בטלית זו ולכן לא יצטרך שבועה ועונה ר' אבהו שלא כן אלא האדוק החלק שתחת ידו אין הוא נחשב שלו אלא הוא מוחזק בו ואין לנו כוח להוציאה ממנו וא"כ לא סר ממנו חשש תוקף ולכן יש כאן שבועה על השאר (ולא נישבע על חלק זה כיוון שהוא מוחזק בו ואין לנו בו כוח להשביעו שהרי אם לא ישבע נוציא חלק זה מידו ולהוציא מידו אין לנו כוח שהרי נחשב מוחזק).

ד. רב מרשיא

בנוסף למימרא של רב תחליפא מוסיפה הגמ' להביא את דברי רב מרשיא שמוסיף ואומר שמהמימרא הזו של ר' תחליפא נראה שמי שתופס בזה הסודר גודל של ג' על ג' טפחים יכול לבצע קניין סודר על ידו. בכל מקרה נראה מתוכן דבריו של רב מרשיא שלא בא להוסיף על דברי רב תחליפא אלא להוציא מהם נפק"מ.

הרשב"א (ד"ה מחווי) אומר שמקורו של הרמב"ם שלא נשבעים על חלק הטלית שבו הם אדוקים הוא מהמימרא של רב מרשיא וא"כ לפי דברים אלו הבין הרמב"ם שכדי שיוכל להתבצע קניין צריך להגדיר את הטלית כמחולקת ממש ולפי זה 'כמאן דפסיק' הוא ממש, אמנם הטלית לא חתוכה בפועל אבל מבחינתי אני רואה כאילו היא כשני טליתות ועומדת להיחלק.

כך למד הרמב"ם, אך מלבד דבריו נראה אפשר להבין את הגדרת מצב ה'אדוקים' בשני אופנים נוספים, אפשר היה להבין שאדוקים הכוונה אוחזים, מוחזקים, רק ברמה יותר גבוהה כיוון שאוחזים הם בחלק מסוים לכן אין בידנו כח להוציא חלק טלית זה מהם וכך אולי היה ניתן להבין מדברי רב תחליפא בפני עצמם אלא שמתוך מימירתו של רב מרשיא רואים יותר מזה, רואים שאדוקים זה לא רק אחיזה שאי אפשר להוציא ממנה החזקה שכל כוחה הוא על דרך השלילה אלא החזקה בעלת תוכן חיובי מה שתחת יד הוא שלי אמנם לא כמאן דפסיק ממש⁵ אבל בצורה חיובית יש לי בו משהו וכח זה בטלית מספיק לעשות בה קניין ונראה שכך למדו הראשונים האחרים החולקים על הרמב"ם⁶.

ואם תשאל, מה הכריחנו לומר הגדרה אמצעית זו בדברי הראשונים החולקים על הרמב"ם הרי יכולנו לומר שגם התוס' והראשונים מסכימים לדעת הרמב"ם שהגדרת הטלית היא כמאן דפסיק ממש אלא שנח' הרמב"ם והתוס' איך תיקנו חכמים את השבועה כפי שצינו לעיל, האם היא רק כתוצאה מדין קיים כמו בשבועות התורה ואם נסתיים הדיון כמו בנידון דידן שהגדרת המצב היא 'כמאן דפסיק' אז אין שבועה כך למד הרמב"ם או שנאמר כדברי התוס' כפי שהזכרנו, שלומד שהתקנה היא יותר רחבה ולא נתקנה וחלה דווקא מתוך דיון פתוח אלא כל מקום שיש תקנה וחשש שהייתה תקיפה כמו במקרה דידן יש שבועה.

⁵ הרמב"ם ההוא זה שלמד 'כמאן דפסיק' ממש.

⁶ לפי דברנו אלה יש שלש דרגות א. **הרמב"ם** - אדוקים הוא מה שתחת ידי הוא שלי לגמרי ולכן כמאן דפסיק ממש כ. **שאר הראשונים** - אדוקים הוא אמנם לא ממש שלי ממש אלא הוא תחת ידי (בצורה חיובית לא רק אי אפשר להוציא ממני) ולכן הדין הוא כמאן דפסיק אך לא ממש ג. **הבנה שלישית** אדוקים הוא כמו מוחזק כל כוחי הוא על דרך השלילה שחלק זה אי אפשר להוציא ממני ולפי"ז לא מובן למה הדין הוא כמאן דפסיק.

כך היה ניתן להסביר את מח' התוס' והרמב"ם ולומר שהסכימו בהגדרת 'כמאן דפסיק' ונח' מהו גדר השבועה, אלא, שאי אפשר לומר כן שאם נאמר שלפי כל הראשונים 'כמאן דפסיק' הוא ממש לא נוכל להבין את סוגיית שטר כי בשטר שהוא חפץ אחד שאי אפשר לחלקו אין הבנת 'כמאן דפסיק' ממש מתיישבת.⁷

ואכן, הרמב"ם בהלכותיו לא פסק את דין החלוקה של אדוקים בשטר המובא לקמן והדבר מובן לשיטתו שלמד ש'כמאן דפסיק' הוא ממש ובשטר שאי אפשר לחלקו כיוון שהוא אחד לא שייך דין זה ולכן לא הזכיר הרמב"ם דין זה בשטרות.

א"כ, יוצא לפי דברינו שנח' הרמב"ם ושאר הראשונים מהו 'כמאן דפסיק' האם ממש או שמא כל מה שתחת ידי הוא בשליטתי ונחשב שלי לכמה עניינים אך אין רואים את הטלית כמחולקת ממש.

ה. כלי וטלית בשיטת הרמב"ם

הרמב"ם (טו"נ ט, ט) הביא את דין זה של טלית, את החילוקים השונים מתי חולקים שוה בשוה ומתי כל אחד לפי מה שיש בידו מתי בשבועה ומתי שלא בשבועה, אבל *בהלכה ז'* מביא דין שניים או חושים בכלי ולא מזכיר שבכהאי גוונא יש חילוק בן מה שתחת ידיהם שחולקים לפי מה שיש להם לבין מה שלא תחת ידיהם שאותו חולקים בשוה בשבועה.

ומקשה **הלחם משנה** על אתר, במה שונה דין כלי מדין טלית למה גם בכלי לא יהיו כל חילוקי הדינים שיש בטלית.

וביאר **האור שמח**, שיש חילוק גדול בין כלי לבין טלית אמנם גם טלית היא סוג של כלי שלם אך יש טליתות גדולות ויש טליתות קטנות ולכן יש משמעות לאדוקים, לומר שתחת יד האדם יש משהו בעל משמעות שעומד גם בפני עצמו ואפשר לבצע דין חלוקה ממשי לחלוק אותה ממש לשניים⁸, אבל כלי שכולו מקשה אחת ואין משמעות לכל חלק שלו בפני עצמו ואי אפשר בכלל לבצע דין חלוקה ממשי שהרי אם יחלקוהו יש פה יותר מפסידיא קצת אלא ביטול שם הכלי ממש⁹. ולכן, בכלי רגיל אין את המושג אדוקים לומר שיש לאדם משהו בפני"ע עוד לפני דין חלוקה.

דין זה מתאים למה שביארנו לעיל בשיטת הרמב"ם שלפי הרמב"ם הטלית נחשבת כמאן דפסיק ממש ולא רק שיש לי שליטה על חלק מסוים ולפי"ז מבואר שתמיד צריך למדוד את מידת האדוקים האם אפשר לראות את החלקים שתחת ידיהם כמחולקים ממש.

אבל, הסבר זה בחילוק שבין כלי לטלית בדעת הרמב"ם איננו מוכרח והיה אפשר לתרץ בפשטות שגם בכלי מדובר שאין הם אדוקים בגוף אלא או חושים בבית יד של הכלי והרמב"ם לא הדגים את חילוקי הדינים בין אדוקים לאו חושים בכלי אלא בטלית בגלל שבטלית יותר קל להבין איך מתבצעת החלוקה. אבל גם אם לא מוכרח הסברו של האור שמח מהשמטת הרמב"ם דין אדוקים מכלי נכון הוא ומתאים לשיטתו של הרמב"ם בהבנת 'כמאן דפסיק'.

⁷ ודבר זה יתבאר לקמן באריכות.

⁸ אמנם, הגמ' אמרה שעדיף לחלוק לדמי כדי שלא יהיה פסידיא ואמנם אכן יש קצת פסידיא בחלוקת הטלית אבל אפשר לבצע חלוקה כזאת ואין היא מבטלת שם טלית שעד עכשיו הייתה טלית וממשיכה להיות שתי טליתות יותר קטנות.

⁹ ואמנם, גם לשברי כלי בגודל מסוים כידוע יש משמעות - גיסטרא נחשבת כלי לענייני שבת אבל כמובן אין לזה שייכות לנידון דידן בגלל שחלוקת כלי היא ביטול שמו ממש ככלי רגיל ואמנם אין הוא נחשב ממש כעצם ואבנים שאדם מקצה אותו ממש מדעתו אלא יש עליו שם כלי כלשהוא אבל ודאי שאין זה שם כלי מאותה איכות כמו בשעה שהיה הכלי שלם.

ו. מחלוקת הרא"ש ורש"י

רש"י¹⁰ (ד"ה דכמאן דפסיק דמי) כתב שאדוקים בשלש על שלוש נצרך רק כדי שיהיה כל מספיק חשוב לקניין אבל נראה מדבריו שכדי להיחשב אדוק (שחולק כפי מה שיש לו) הוא אפילו אדוק בפחות משלוש על שלש ואין הוא נחשב אוחז אלא רק כאשר לא אוחז (שאו חולקים כל הטלית בשווה) בבגד עצמו אלא בבית יד שלו - בגרדין.

הרא"ש (סי"ג, בסופו) לעומתו כתב שאפילו אוחז בבגד עצמו כל שאוחז בפחות משלש על שלש נחשב כאוחז ולא כאדוק ורואים שלרא"ש כדי להיחשב כאדוק צריך להחזיק בחלק חשוב של ג' על ג' אחרת נחשב רק כאוחז ומתייחס אל הטלית. ונח' עד כמה עצם האחיזה בעלת משמעות, לרש"י מספיק בעלת משמעות שיחשב חלק טלית זה תחת ידו ולרא"ש ההחזקה מצד עצמה לא מספיק חזקה לכן כדי להיחשב אדוק צריך שיהיה תחת ידו חלק ניכר וחשוב.

חלק ב' - שניים אדוקים בשטר

תוכן

- א. הצגת הסוגיא
- ב. רש"י (שיטתו בסוגיא, הקושיות והתירוצים בשיטתו)
- ג. הרמב"ן
- ד. שווי הזמן
- ה. התוס'
- ו. תוספת ביאור במח' התוס' והרמב"ן
- ז. ביאור תוס' ד"ה ויחלוקו
- ח. הרמב"ם
- ט. טופס ותורף

א. הצגת הסוגיא

הגמ' ממשיכה להביא את הדיון בשניים אדוקים אך הפעם הגמ' דנה איך דין זה בא לידי ביטוי בשטר. הגמ' מביאה ברייתא שבה נחלקו רבי ורשב"ג האם בשטר שנמצא ומודה הלווה באמיתות השטר אלא שאומר שפרע את החוב, האם צריך לקיימו ואין קיום הלווה נחשב קיום כיוון שטוען שפרעו או כיוון שקיים את השטר אין צריך לקיימו. ואמנם לכולי עלמא אם השטר מקויים חולקים אותו כאשר הם אדוקים.

בהמשך, הגמ' מביאה שתי מימרות אחת של ר' אלעזר ואחת של ר' יוחנן ר' אלעזר אומר שכל דין חלוקת השטר¹¹ שהוזכר לעיל הוא כאשר הם אדוקים בשווה, או בטופס או בתורף אבל אם אדוקים אחד בטופס ואחד בתורף אין הם חולקים בשווה אלא כל אחד נוטל מה שתחת ידו כמו בדין אדוקים

¹⁰ וז"ל: "...ודווקא נקט ג' על ג' דכלי בעינן (לצורך קניין)..." ונראה להדיא מדבריו שתנאי ג' על ג' נצרך רק להגדירו ככלי ולא כאדוק שאדוק נחשב גם ללא תנאי זה.

¹¹ כך פירשו רש"י ותוס' ושאר הראשונים את הגמ' שאמרה: "מח' בששניהם אדוקים בטופס וכו'..." .

בטלית ושואלת הגמ' א"כ מה מועילה החלוקה וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך, לשברי השטר, ומסיקה הגמ' שחולקים כל אחד לפי שיש לו תחת ידו הכוונה, לדמיו - הפרש שטר עם זמן לשטר בלי זמן, בניגוד לר' אלעזר סובר ר' יוחנן שבכל מקרה בשטר חולקים בשווה וכוונת הברייתא שחולקים עד איפה שידו מגעת היא שהם חולקים בשווה לעולם אפילו אם התורף קרוב לאחד מהם.

קודם לדברינו יש להקדים את השאלה העומדת ביסוד הסוגיא, בניגוד לדיונים שהיו בגמ' עד כה באוחזים או באדוקים, בכלי רגיל ברור מאד מהו הדיון ומהי צורת החלוקה, הדיון הוא על הכלי העומד לפנינו וצורת החלוקה היא או חלוקת הכלי בעצמו או בפועל חלוקה של דמיו כיוון שיש הפסד בחלוקת הכלי בעצמו.

כל זה נכון בכלי רגיל אשר עצמו של כלי ושוויו אחד הם אבל בשטר שהגדרתו המציאותית בפשטות היא שאין גופו ממון צריך להגדיר מהו הדיון, מהי צורת החלוקה ומה היחס ביניהם, בשטר עצמו יש שלש רמות של ערך ממוני **יש את** עצמו של שטר הנייר מצד עצמו והוא איננו שווה יותר משו"פ, יש את השווי של שטר שנמכר בשוק¹² מצד שהוא כלי גבייה שיכול להוליד ממון ויש את החוב שבעבור גבייתו נכתב השטר.

כששניים או חזים ומתעצמים בשטר הם מתווכחים בידו של מי החפץ אבל בסופו של דבר שניהם אינם דנים על עצם החפץ אלא על החוב שאותו ניתן לגבות על ידי ההחזקה בו וא"כ לכאן בחוב עצמו שאין הם או חזים בו ומתווכחים ביד מי הוא לכאן יהיה נכון הכלל הפשוט של המוציא מחבירו עליו הראיה והרי הלווה מוחזק בממון ואין להוציא ממנו. כאשר נברר את שיטות הראשונים בסוגיא נצטרך לשים לב איך כל אחד עונה על שאלה זו ואיך על פי הסברו לשאלה זו למד את הסוגיא.

ב. שיטת רש"י בסוגיא¹³

כפי שהזכרנו, הגמ' שואלת, על פי ר' אלעזר שאמר שכאשר כל אחד אדוק בחלק אחר משל חבירו חולקים מה שיש ביניהם, ושאלה הגמ' וכי יחלקו ממש וכי לצור ע"פ וכו' ועונה הגמ' שהחלוקה היא לדמי, לדמי השטר, וההבדל בן המחזיק בטופס לתורף הוא בהפרש בשווי השטר עם ובלי זמן. מסביר **רש"י** (ד"ה שטרא דאית ביה זמן) שהמדד לחלוקת השטר בתשובת הגמ' 'לדמי' הוא חלוקה בפועל ומסביר רש"י שכל חלק של השטר עומד הוא בפני עצמו, התורף שכתוב בו הזמן שם הלווה ומלווה והסכום עומד הוא בפני עצמו ולמרות שעל התורף בפני עצמו אין עדים הגמ' כאן היא לפי שיטתו של רשב"ג שסובר ששטר שהודה בו אין צריך לקיימו, זה לגבי התורף. והטופס גם הוא עומד בפני עצמו כמו שמצינו בגמ' **ב"ב** (קסה): שצריך לחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה נמצא שגם הוא יכול להוות שטר בפני עצמו שיש בו כל מה שיש שטר רגיל מלבד הזמן. והפרש זה של הזמן הם חולקים ביניהם. לפי דברים אלו של רש"י צריך להבין מדוע דחתה הגמ' את האפשרות שיפסקו ממש את השטר מילא אם היינו אומרים ששטר מחולק לשניים הוא חסר משמעות מובנת שאלת הגמ' וכי לצור על פי צלוחיתו, אבל אם נאמר כדברי רש"י שאפשר לחלק השטר ממש א"כ מה משמעות שאלת הגמ' למה שלא יחלקו את השטר הרי גם אחרי חלוקתו ממש ישאר בעל משמעות כיוון שכל חלק עומד בפני עצמו.

¹² שהוא שווה פחות מערך החוב עצמו.

¹³ כאן נברר בצורה עקרונית איך למד רש"י בסוגיא אבל הקושיות והתירוצים על הדינים שעליהם מתבססת שיטתו בחלוקת השטר יבוארו לקמן.

ובאמת, מתרץ הרמב"ן (ד"ה מחלוקת ששניהם וכו') את דברי רש"י ומסביר ששאלת הגמ' וכי לצור על פי צלוחיתו הוא צריך היא רק על הלווה, דברי הרמב"ן הם כפי שאמרנו שבהו"א חולקים את השטר ממש וביד כל אחד יהיה שטר בעל משמעות ולכן יוכל לגבות המלוה¹⁴ עם השטר שבידו ונמצא המלווה גובה כל חובו ומה הועילה החלוקה ללווה ואין שום משמעות לחלק שקיבל אם סוף סוף בפועל גובים ממנו את כל החוב.

ואמנם, כל מה שאמר רש"י שיחלקו את השטר ממש הוא בהו"א, אבל אחרי ששאלה הגמ' וכי לצור ע"פ צלוחיתו וכו' אומרת הגמ' שחולקים את השטר לדמי כלומר שחולקים את שווי החוב כמו שלמד הרמב"ן והשטר כיוון שעומד לגבייה מיידית הרי הוא כהחוב בעצמו והמחזיק בו כמחזיק בחוב ממש רק על בסיס הבנה זו אפשר לומר שרואים את השטר כמחולק מבחינת השווי הממוני של החוב (ודבר זה יבואר באריכות בדברי הרמב"ן לקמן) והמדד לחלוקת החוב הוא חלוקת השטר כפי שביאר רש"י.

הקושיות על שיטת רש"י וישובם

תוס' והרמב"ן הקשו שתי קושיות מרכזיות על שיטת רש"י:

התוס' פתח בשאלה וציטט את הגמ' בב"ב שאומרת שאין למדים משיטה אחרונה וא"כ אי אפשר לחלק את השטר, על קושיא זו מתרצים הראשונים¹⁵ שרש"י לאו דווקא התכוון לשיטה אחרונה ממש אלא למה שחוזרים על עיקר השטר בהמשך לפני שיטה אחרונה.

ההגהות מימוניות (מלווה ולווה כז, ג) תירץ שכל מה שלא לומדים משיטה אחרונה הוא רק דבר חדש שלא נזכר קודם שכיון שיש חשש שהוסיפו עוד פרטים אחר חתימת העדים בין חתימתם לגוף השטר אבל בירור פרטים שכתובים כבר בגוף השטר לומדים ועדיף מה שכתוב בשיטה אחרונה ממה שכתוב בתורף.

הקושיא הנוספת שהקשה תוס' והראשונים, מה עניין דעת רשב"ג לשטר שאין בו עדים, לפי דברי רש"י שחולקים את השטר ממש איך ייתכן שתהיה משמעות לתורף ללא עדים ואפי' לשיטת רשב"ג שאומר שהמודה בשטר אין צריך לקיימו הוא רק היכא דיש עדים אז אם מודה לא צריך לקיימו¹⁶, אבל אם נחלוק את השטר למחזיק את התורף לא יהיו עדים כלל ובהאי גוונא לא הכשיר רשב"ג את השטר על כך מתרצים הראשונים שאין כוונתו של רש"י לומר ששטר ללא עדים כשר לשיטת רשב"ג אלא שכיוון שלפני חלוקת השטר יש לפני ב"ד שטר טוב ומקויים שהרי הודה בו הלווה ולשיטת רשב"ג זה מספיק אפילו אם אומר שפרעו ב"ד יכולים לחתוך את השטר והרי הוא כמו שטר שנמחק בפני ב"ד שהבי"ד עושים לו קיום ויכולים לגבות חובו או שהבי"ד הרי הוא כעדי מסירה על השטר וגובים אותו.

ג. הרמב"ן

נראה בדברי הרמב"ן שהולך הוא בדרכו של רש"י שהסביר שבהו"א של הגמ' חולקים את השטר ממש וגם צורת החלוקה אחרי שהגיע הגמ' להבנה שחולקים את השטר לדמיו היא כאילו הוא חלוק ממש וכך מודדים את שווי הזמן.

כפי שהזכרנו בפתיחה, ציינו שהשאלה המרכזית בסוגיא היא איך השטר שהוא ראייה משפיע על ההחזקה בחוב שהוא כולו, כל הכסף מוחזק ביד הלווה, לפי דברי רש"י בהו"א של הגמ' רצינו לחלוק

¹⁵ הרמב"ן, הרשב"א והר"ן.

¹⁶ כיוון שמדאו' בלאו הכי שטר כשר גם ללא קיום ולכן בהודאה גרידא סגי.

את השטר, ועל כך ענינו שאין משמעות לחלוקה שהרי יצא איפה שהמלווה גובה את כל חובו וכי צריך הלווה את התורף לצור על פי צלוחיתו.

אם ניוותר בעמדה שהצגנו בתחילת הסוגיא ששטר הוא רק ראייה בעלמא, אי"כ אין מקום לשאלה זו שהרי אם באמת אנו מתייחסים לשטר כראייה בעלמא וחולקים בצורה עיוורת את השטר מה לנו כי נלין שהפסיד הלווה את כל חובו הרי בחלק שהמלווה החזיק בשטר יכול לגבות הוא את החוב וא"כ מעולם לא היה ביד הלווה יותר כח ממה שיש לו אחרי החלוקה ולפי הבנה זו גם לא מובנת תשובת הגמ' שחולקים לדמי דהיינו חולקים את שווי החוב מלבד שווי הזמן שמקבל המחזיק בתורף הרי אם שטר הוא ראייה בלבד אי אפשר לומר שאני אוחז בחצי ראייה לכן אקבל חצי מן החוב ואתה אוחז גם בחצי ראייה ותקבל חצי מן החוב ראייה זה דבר אחד או שיש ראייה שאתה חייב - 'שטרך בידי מאי בעי' או שאין ראייה כלל ולכן מסתבר ללמוד בדברי הרמב"ן ורש"י לפחות בתשובת הגמ' ששטר הוא יותר מראייה לכן שאתה חייב כסף.

קיימת מח' בין בית שמאי לבית הלל אם שטר העומד להיגבות כגבוי דמי או לא :

לשיטת ב"ש אנו אומרים ששטר העומד להיגבות כגבוי דמי ולכן סוטה שלא יכולה לשתות בכ"ז גובת כתובתה כי רואים כאילו היא גבתה כבר אותה לפני כן. להלכה נפסק כדעת ב"ה ששטר העומד להיגבות לא כגבוי דמי ושאלה שצריכה להישאל עד כמה חלקו ב"ה על ב"ש האם הם אמרו שטר איננו כגבוי כלל ואין הוא משמש אלא כראייה בעלמא לכך שהלווה חייב למלווה סכום הכסף או שנאמר אחרת, וכמו שראינו בדברי הרמב"ן, מוכרחים אנו לומר אחרת שמה שחלקו ב"ה על ב"ש הוא שאי אפשר לומר שהשטר כאילו כבר נגבה אלא נאמר גדר אמצעי שהשטר כיון שעומד להיגבות יצא קצת הממון הנידון בשטר מחזקתו¹⁷ שהיה מוחזק כסף החוב ביד הלווה והמוחזק בשטר הוא המוחזק בחוב עצמו והשטר הוא יותר מראייה וכלי גבייה אלא הרי הוא כצ'ק של ימינו שהוא כמו כסף ממש ולא רק מסמך שניתן לממשו להיות כסף.

עוד סיוע שאפשר להביא להבנה כזו בשטר בשיטת הרמב"ן הוא מדברי הרמב"ן בב"ב, הגמ' בב"ב (ע). מסתפקת באחד שהפקיד מעות בשטר אצל חברו האם יכול לומר לו החזרתים לך במיגו שנאנסו או שמא נאמר שטרך בידי מאי בעי.

ושואלים **הראשונים** שם מדוע לא יועיל המיגו הזה הרי אם היה אומר נאנסו היה נפטר מהחזרת הפיקדון שהרי אין הוא שואל ואין הוא חייב באונסין.

התוס' (שם, ד"ה ולימא) דוחק את הגמ' שם ומסביר שצד הגמ' שיהיה נאמן לומר החזרתים לך הכוונה ללא שבועה וא"כ לא ייתכן שכח נאמנותו הוא מהמיגו שהרי אם היה אומר שנאנסו היה צריך להישבע שבועת השומרים ואם כן, שכח הנאמנות הוא רק החזרתים לך השאלה אם כנגד זה אומרים 'שטרך בידי מאי בעי' וכנגד זה באמת יכול להועיל 'שטרך בידי מאי בעי' דהיינו אם כדבריך שהחזרת לי מדוע השטר אצלי.

הרמב"ן שם (ד"ה או דלמא אמר ליה וכו') שואל את שאלת תוס' אך מכיוון אחר, הוא שואל מדוע לא יועיל פה מיגו מול השטר כמו למ"ד מודה בשטר צריך לקיימו שמועיל לו מיגו שלמרות שקיים נאמן לומר פרע.

¹⁷ ואמנם לא יצא הממון עד כדי כך שנאמר שהוא כאילו גבוי ומוחזק הגובה לומר שאפי' אם יש ספק הגובה מוחזק כפי שאומרים ב"ש.

ומתרץ הרמב"ן בתירוץ הראשון, שלא דומה הכא להתם שם כל שטר שאינו מקויים לא נחשב כלום ולכן מועיל בפשטות המיגו אבל אצלנו בשטר לא מועיל מיגו ועל כך צריך לשאול כמו ששאל תוס' למה לא יועיל מיגו וכי שטר הוא עדים שאין מיגו במקום שטר כמו שאין מיגו נגד עדים אבל לפי דברינו יובן הדבר.

הרמב"ן תופס ששטר הוא יותר מראיה אילו שטר היה ראייה בעלמא היה מקום לומר מדוע שלא יועיל מיגו נגדו אבל אם שטר הוא יותר מראיה, שטר הוא מוחזקות בחוב עצמו א"כ אפשר להבין ששטרך בידי' אומר אתה חייב לי, לא רק יש לי ראייה שאתה חייב לי אלא הנה החוב בידי א"כ כנגד מוחזקות בחוב עצמו לא מועילה שום נאמנות (מלבד עדים שיאמרו שהשטר הוא מזויף ואז ממילא אין הוא אוחז בחוב כי שטרו לא שטר) ולכן לא מועיל מיגו מול השטר, מול שטרך בידי מאי בעי' שמשמעותו היא שאני אוחז ומוחזק בחוב אבל התוס' כפי שראינו שדוחק את הגמ' ולא תירץ כהרמב"ן סובר ששטר אין הוא החזקה בחוב אלא רק ראייה בעלמא ולכן כח נאמנות של מיגו אמור להועיל נגדו.

נמצא לפי דברינו ברמב"ן וברש"י ששטר איננו ראייה בלבד אלא גם אחיזה ממשית בחוב ובהו"א בגמ' רצינו ויכולנו לחלוק ממש את השטר ועל כך הקשתה הגמ': וכי צריך הלווה את השטר לצור על פי צלוחיתו ולפי ההסברה המחודשת בשטר שאלת הגמ' ברורה כיוון שכל אחד אוחז בשטר בשווה א"כ אוחז הוא גם בחוב בשווה שהרי השטר הוא לא רק ראייה אלא אחיזה בחוב ואם אתה חולק ממש נמצא אתה מפסיד את הלווה החלק שהיה לו קודם החלוקה שהרי ע"י אחיזה בחצי השטר הייתה לו אחיזה גם בחצי החוב ונמצא אתה מפסידו ממה שהיה לו קודם החלוקה ולכן מתרצת הגמ' שהחלוקה בפועל היא באמת לדמי כ"א כפי השווי שיש לו ביד ובעצם חולקים את החוב כפי איך שיכלו לחלק את השטר שהרי השטר הוא החוב כפי שאמרנו והמדד לאחיות החוב הוא האחיזה בשטר ולכן המדד הוא אילו היינו חולקים מה היה כ"א מקבל למרות שלמסקנה בפועל ע"פ הבנת הרמב"ן ורש"י לעולם לא ניתן לראות את השטר כמחולק ממש שהרי א"כ שהוא מחולק ממש - וכי לצור ע"פ צלוחיתו הוא צריך.

ד. שווי הזמן

כפי שלמדנו עד כה בדברי רש"י והרמב"ן שטר איננו רק ראייה בעלמא אלא החוב עצמו המחזיק בו מחזיק בחוב ממש. ויש לברר האם את אותה הגדרה נאמרה גם למי שמחזיק בידו את הזמן. הרי כל מה שאמרנו אחיזת שטר היא אחיזת חוב הוא בגלל ששטר הוא כלי גבייה ואני כ"כ רואה את הגבייה לפני ולכן אני אומר שהמחזיק בו כמחזיק בחוב.

בהמשך להבנה כזו אפשר להבין שזוהי גם משמעות זמן הזמן מיקל עלי את תהליך הגבייה והרי הגדרנו שיכולת הגבייה היא הגורמת להגדיר החזקה בחוב עצמו וממילא אם הגבייה יותר טובה אז היא אחיזה יותר בחוב, החוב נגבה יותר בקלות וממילא יותר אוחזים בו אבל היה אפשר לומר שמה שכלול בחוב הוא רק עצם החוב עצם גביית החוב והזמן הוא רק כלי ועניין חיצוני לחוב, הוא כלי עזר בגביית החוב אבל לא החוב בעצמו ולכן האחיזה בו היא לא אחיזה בחוב אלא אחיזה בעוד דבר בעל שווי כספי עצמי בתור כלי גבייה אבל לא גורם לאחיזה בחוב עצמו.

ונראה, שדבר זה נתון הוא במח' בין הראשונים והפנ"י:

כפי שהזכרנו, שאל תוס' על שיטת רש"י איך אפשר למדוד את השטר כאילו הוא חלוק, הרי אם נחלוק את השטר לבעל התורף אין עדים, ותירצו הראשונים את שיטת רש"י ואמרו שכיוון שלפני החלוקה

בי"ד רואים שטר מקויים, אפילו אם חותכים אותו לפנינו ולתורף אחר החלוקה אין עדים הרי זה כמו שטר שנמחק בפני בי"ד שאין בו פסול כי בי"ד יודעים כשרותו ויעשו לו קיום או שאומרים שבי"ד הרי הם כעדי מסירה, בכך תירצו הראשונים את דברי רש"י.

הפנ"י (ד"ה בפירוש רש"י וכו') גם הוא צידד בתירוץ הראשונים אלא שעל פי הסבר זה הוא מתקשה מדוע לא נאמר כהאי גוונא גם לעניין הזמן כמו שבי"ד מקיימים השטר למרות שאין עליו עדים כיוון שהיו אז אומרים כאילו הוא שטר שנמחק בפני בי"ד נאמר כן גם לעניין זמן כאילו היה זמן על כל השטר גם על הטופס שלא כתוב בו הזמן וכשאנו חולקים את השטר ונמצא שאין זמן לבעל הטופס נאמר שיחשב כאילו נמחק הזמן בפני בי"ד ויחשב גם הטופס כאילו יש בו זמן אלא שנמחק, ונשאר הפנ"י בצריך עיון גבי שאלה זו.

ושוב מצאנו ב**שיטה מקובצת** שהביא קושיה כעין קושיית הפנ"י **בשם הר"י** ותירץ שהזמן הוא לא מגוף השטר וז"ל:

"דכיוון שאפשר לשטר בלא זמן, זמן מילתא וממונא באנפי נפשיה הוא לשעבד נכסים המשועבדים, והרי הוא חלוק לעצמו לזכות בו מי שתופס בו כמי שתופס בטלית שיזכה בזה שיש בחלקו".

ונראה, שהמח' בין הפנ"י לר"י הם שתי הצדדים שהבאנו בהבנת זמן, הפנ"י למד שזמן הוא גם הוא כמו השטר בעצמו עוד יותר אחיזה בחוב ולכן השטר והזמן הוא דבר אחד ולכן הקשה אם אתה מקיים את השטר למרות שאין בו עדים קיים את השטר כאילו יש בו זמן אבל הר"י סובר ששטר הוא אחיזה בחוב עצמו והחוב עצמו הוא עצם גביית החוב בכלשהוא ואפי' מבני חרי והזמן הוא עוד תוספת וכלי גבייה בפני עצמו שנוסף על עצם השטר והקיום הוא רק על עצם השטר ולא על הדברים הנלווים.

ה. התוס'

התוס' (ד"ה ויחלוקו) כפי שציינו חולק על הבנת הרמב"ן ורש"י בגדר שטר והוא סובר שכיון שפסקנו הלכה ששטר העומד להיגבות איננו כגבוי דמי א"כ אין לו משמעות כלל מלבד שהוא ראייה וטענת שטרך בידי מאי בעי היא ראייה לכך שהלווה עדיין חייב למלווה.

כאשר הגמ' מגיעה למסקנה שהחלוקה המדוברת בשטר היא חלוקה לדמי, ברור שתוס' לא מקבל את הבנת הרמב"ן ורש"י שמדד ערך ההחזקה של כל אחד בשטר הוא לפי אילו היינו חותכים את השטר שהרי לשיטת התוס' אי אפשר למדוד את השטר כאילו נחלק שהרי לשיטתו השטר הוא ראייה.

ולכן, התוס' מסיט את שווי דמי השטר מדיון בחוב שהרי לשיטתו דרך השטר לא אוחזים באופן ישיר את החוב אלא הוא ראייה לגבייה ולכן שומת השטר היא כפי איך שנמכר שטר בשוק ואת דמי השטר חולקים שזהו החפץ שעליו הם מתעצמים ומתווכחים כמו טלית בתור כלי כך גם שטר נמדד ככלי הנמכר בשוק בלי יחס לחוב שהרי לשיטתו לחוב אין לשניים יכולת אחיזה והתעצמות בו.

לפי התוס', ההו"א שאומרת שנחלוק ממש את השטר אין לה שום יסוד ולא באמת כך חשבנו בתור שלב אמיתי בגמ' שנדחה אלא זו יותר שלילת האפשרות לומר כן שהרי מעולם לא עלה על דעתו של תוס' אפשרות כזאת שהרי לפי הבנתו שטר הוא ראייה ודבר אחדותי שאיננו ניתן לחלוקה.

דבר זה רואים ממש מדברי תוס' בסוף הסוגיא, בסוף הסוגיא, הגמ' מוכיחה שחולקים את השטר לדמיו מטלית, ומעיר תוס' שהוכחת הגמ' שחולקים לדמי אין באה להוציא מהבנה שנחלוק את השטר

ממש שהרי אם זה מה שהגמ' רוצה להוכיח שלא חולקים את השטר ממש א"כ מה ההוכחה מטלית הרי בטלית דווקא יש אפשרות לחלוק את הטלית ורק בפועל אין חולקים כי יש הפסד קצת לעומת שטר שאותו אם יחלקו לא ישווה כלום ועוד מוסיף להוכיח שאין הו"א אמיתית לחלוק השטר שהרי לעיל אמרו שהדבר נתון במח' רשב"ג ורבי האם צריך לקיימו ואם כדברינו שיש אפשרות לחלוק את השטר עצמו לשם מה לנו לקיים את השטר אם בכ"מ נחלוק את גופו ולא ישווה כלום ולא יגבו על פיו, ורואים מתוס' מכיוון אחר מאידך שלמד את דברי הגמ' בהמשך שבאמת מעולם לא הייתה לנו הו"א אמיתית לחלוק את השטר ממש.

ו. תוספת ביאור במח' הרמב"ן והתוס'

עד כה הצגנו את הדברים כאילו מח' התוס' והרמב"ן מתחילה מהשאלה איך להבין את הגדרת שטר תוס' הבין ששטר הוא ראייה בעלמא וכך פירש את הסוגיא והרמב"ן הבין ששטר הוא אחיזה בחוב ולפי שיטתו הסביר את הסוגיא אבל אפשר שנק' מח' מתחילה מכיוון אחר.

אם נחזור ונתבונן בריש מסכתין בהבנת תוס' את מושג האוחזים והיאנן סהדי לפי תוס' ומה שעולה משיטתו רואים שאין הכוונה באנן סהדי כפשוטו שאנן סהדי שחצי שלו ואנן סהדי שחצי שלו אלא מצד כל אחד אני רואה את הסיפור בצורה בלעדית דהיינו מצד זה אני רואה את כל הטלית כאילו היא שלו ומהצד של השני האוחז אני רואה כאילו כל הטלית שלו אלא שבי"ד באים ורוצים לפסוק דין הם משלבים את שתי ההסתכלויות וזהו האנן סהדי.

א"כ, נחזור לשאלה ששאלנו בריש הסוגיא אם השטר הוא ראייה בעלמא קשה לומר ששניים אוחזים אז לכל אחד יש חצי ראייה הרי חצי ראייה כמוה ככלום אבל לפי ההבנה של תוס' ב'אנן סהדי' שכל הסתכלות נכונה בפנ"ע, ואנו חוזרים ומשלבים אותם. א"כ, דבר זה אפשר לומר גם לעניין ראייה לכל אחד יש לגמרי ראייה לעצמו אלא שבי"ד באים ומשלבים את ההסתכלות של שניהם אנו באים לחלוק את השטר שטר כפי שהוא שטר בתור ראייה ששוויו נמדד ע"י מכירה בשוק.

אבל הרמב"ן שלמד שהאנן סהדי הוא הוא ממש שהממון בינינו בצורה שווה אחיזתנו בחפץ היא בשווה מצד החזקתנו ולא חשבון טענותיהם וההסתכלות של כל אחד א"כ בשטר אם הוא ראייה אין הבנה לומר שהראיה היא בינינו, או שיש לי ראייה או שאין לי ראייה אין משמעות למושג חצי ראייה ולכן הרמב"ן כדי להסביר את סוגיתנו נוקט ששטר הוא גם ממון, שהוא אחיזה בממון ולכן אפשר לראות אותו בינינו כמו שרואים כל כלי וכל ממון כששניהם אוחזים כאילו הוא ביניהם אנן סהדי להאי ואנן סהדי להאי.

ז. ביאור דברי תוס' ד"ה ויחלוקו

האם חולקים את שווי השטר או את החוב עצמו.

בתוס' יש מספר שלבים, בתחילה תוס' מסביר מדוע אין לומר שלדמי הכוונה חלוקת החוב אלא חלוקת שווי השטר כפי שנמכר שט"ח בשוק ומוכיח תוס' מטלית כמו שבטלית לא חולקים את הטלית עצמה אלא את שוויה למרות שהדיון בין שניהם הוא הטלית בעצמה כן גם בשניים אוחזים בשטר למרות שהדיון הוא בחוב חולקים את שווי השטר.

על דברי תוס' אלו יש להקשות וכי מה ההוכחה מטלית להיפך בטלית אם יחלקו את הדבר הנידון, את הטלית, יש פסידא קצת ולכן אין חולקים אותה אלא את שווייה אבל באדוקים בשטר אם חלקו את הדבר הנידון את החוב (כפי שעולה מדברי תוס' שמשווה את החוב לטלית עצמה - לדבר הנידון) אין כאן פסידא כלל ולמה לא יחלקו את החוב עצמו.

וצריך לומר, שתוס' איננו מפרש את הוכחת הגמ' באופן חיובי, דהיינו, אין לומר בתוס' שהגמ' לומדת שהסיבה שאמרנו שחולקים את שווי השטר (ולא את החוב בעצמו) נלמדת מטלית שהרי כפי שאמרנו אינו דומה, בטלית עדיף לא לחלוק את הדבר הנידון וכאן הדבר הנידון הוא העדיף לחלוקה, אלא שהגמ' רק מוכיחה מטלית שיש אפשרות מילולית לפרש את המילים 'ויחלקו' לאו דווקא בתור חלוקה בדבר הנידון אלא גם בדמיו אבל הסיבה החיובית למה לא לחלוק את החוב בעצמו איננה נלמדת מטלית אלא היא סברא בפני"ע והסיבה החיובית מדוע לחלוק את שווי השטר (ולא את החוב עצמו) היא על דרך מה שביארנו בדברי תוס' לעיל, למרות שהדיון הוא ודאי האם חייב לו הלווה או לא אי אפשר לומר שחולקים את החוב כיוון שלשיטת תוס' אין לראות את האחיזה בשטר כאחיזה בחוב¹⁸ וממילא האחיזה היא לא בחוב לכן גם החלוקה לא יכולה להיות בחוב ולכן תוס' פונה לרובד אחר בשטר לשוויו בתור כלי גבייה איך הוא נמכר בשוק.

האם ניתן לחלוק את השטר עצמו

בהמשך דבריו ממשך תוס' ושולל את ההבנה שאפשר לחלוק ממש את גוף השטר (את הנייר), אפי' בתור הו"א אמיתית שהגמ' צריכה לדחותה בהוכחות, כפי שצינו כבר, תוס' מפרש את שאלת הגמ' כשהבינה שחולקים את השטר ממש ודחתה הבנה זו באמרה שא"כ 'וכי לצור על פי צלוחיתו הוא צריך' לא בתור הו"א אמיתית שנדחתה אלא בתור שלילת כל מיני אפשרויות לא הגיוניות.

תוס' מבסס את קביעתו שאין שום הו"א אמיתית לחלוק את השטר בעצמו על הוכחת הגמ', הגמ' הוכיחה את דבריה שיחלוקו הכוונה לדמי מטלית ואומר תוס' אם הוכחה מטלית באה לאפוקי מהו"א שחולקים את הטלית ממש א"כ מה ההוכחה מטלית הרי בטלית אפשר לחלוק את הטלית בעצמה למרות שיש הפסד קצת אבל בשטר אם יחלקו את השטר ממש אין לו משמעות כלל.

וצריך להבין הוכחת זו של תוס' לכאוי הוא כ"ש אם בטלית שיש פסידא קצת אפשר לחלוק את שווייה למנוע הפסד כ"ש שבשטר שאם יחלקוהו ממש יש הפסד גמור שלא יחלקו אותו ממש אלא יחלקו את שווי.

והביאור נראה, שאם ישנה הו"א שחולקים את השטר אין זו רק הבנה היאך צריכה להתבצע החלוקה בפועל אלא זוהי הבנה אחרת מהו שטר אם נאמר שחולקים את השטר, משמעות הדבר שאני מתייחס לשטר בתור הדבר הנידון ואני מנתקו לגמרי מהחוב וקובע שהדיון הוא עליו בלבד למרות שאין גופו ממון הוא הדבר הנידון. ואכן אם כדברינו מובנת הוכחת תוס', אם זו ההו"א¹⁹ אין הוכחה מטלית, בטלית גוף הדבר הנידון הוא שווה ממון לגמרי גם בחלוקתו אלא שבפועל החלוקה מפסדת קצת לכן

¹⁸ ואמנם, אין לומר שכיוון ששטר משמש לא כאחיזה בחוב אלא כראיה נאמר שגם עיקר הדיון הוא על השטר ולא על החוב כמו שמוכח מתוס' שהדיון הוא בחוב בגלל שסוף סוף שטר אין גופו ממון וכל השומא כמה שווה בשוק היא לא עצם החפץ עצם החפץ הוא ראייה ואין גופו ממון והשומא בשוק היא אפשרות תרגום השטר שהם אוהזים לממון.

¹⁹ שחולקים את נייר השטר.

אפשר לשנות את צורת החלוקה בפועל כדי למנוע הפסד אבל אם שטר הוא הדבר הנידון (ולא החוב) ובחלוקתו אין הוא שווה ממון כלל נמצא שאין בו דין חלוקה ממונית כלל וא"כ איך ייתכן לחלוק אותו באופן אחר שישווה ממון כאשר בנק' המוצא אין בו דין חלוקה.

ולכן מהשוואת הגמ' את שטר לטלית מוכיח תוס' שאין לומר שבשטר חולקים את השטר ממש שא"כ שהדיון הוא השטר, הנייר, א"כ הרי אין גוף השטר שווה וא"כ איך אפשר ללמוד מטלית שאפשר לתרגם את שוויו של השטר לשווי אחר הרי בטלית כבר הטלית עצמה שווה ממון ולכן ניתן לתרגם אותה לשווי אחר וע"כ אומר תוס' שמראש הדיון הוא על שווי השטר שיימכר בשוק ואין הו"א אמיתית שחולקים את נייר השטר.

ה. הרמב"ם

הרמב"ם (מלוה ולווה יד, יד) הביא את דין אדוקים בשטר ולא הביא את חילוקי הגמ' אצלנו (ז:), חילוק הדינים בין אם שניהם אדוקים בטופס או בתורף לבין אם אדוקים אחד בטופס ואחד בתורף ונראה בדבריו שאזיל לשיטתו בסוגיא הקודמת. בסוגיא הקודמת ראינו שדעת הרמב"ם שעל מה שכל אחד אדוק בו והוא תחת ידו לא צריך להישבע, והסברנו שלפי דעתו של הרמב"ם מוכרחים אנו לומר שיכמאן דפסיק' הוא ממש וכאילו נגמר הדין לגבי חלק זה בטלית וכאילו היא חלוקה ממש ולכן לא נשבעים על מה שכבר אדוקים בו, אם זאת היא הבנתו של הרמב"ם באדוקים וביכמאן דפסיק', שטר שהוא ישות ממונית אחת ואי אפשר לפסקו כמו שכתב התוס' הרי הוא כמו כלי כפי שהבאנו לעיל ע"פ הסבר **האור שמח**, שכלי שאי אפשר לחלקו אין משמעות לכך שהם אדוקים וכאילו יש תחת יד כל אחד חלק מסוים כי אי אפשר לומר את היכמאן דפסיק' של הרמב"ם, ה"ה בשטר שאי אפשר לחלקו אי אפשר לומר שיש אדוקים ויכמאן דפסיק' אלא סה"כ הם אוחזים ולכל אחד יש יחס בשווה לכללות השטר ולכן חולקים אותו ולכן לפי הרמב"ם אין משמעות לאיזה חלק הם תופסים כי אין מושג של אדוקים בשטר, אדוקים בחלק מסוים שתחת ידם ולכן כל שכוחם שווה בשטר חולקים.

ט. טופס ותורף

עד כה הזכרנו את ההסברים הפשוטים למושג טופס ותורף תורף הוא עיקר השטר - מקום הלווה ומלוה הזמן והמעות והטופס הוא חזרה על דברי השטר ללא זמן בשיטה אחרונה (או שמא לא ממש בשיטה אחרונה אלא סמוך לה [כפי שתירצו הראשונים את שיטת רש"י]) **הרמב"ן** בחידושו מוסיף להביא הסברים שונים בהגדרת טופס ותורף.

בשם מפרשים אחרים: **הטופס** הוא ראש השטר שם מקום עיקר השטר והזמן. **התורף** הוא סוף השטר חזרת השטר בתוספת הערב וחתימת העדים ונקרא התורף בגלל שהוא עיקר השטר שיש בו גם את תוכן השטר וגם את כל תקפו וכוחו ע"י חתימת העדים והשאר הוא טופס והוא להיפך ממה שפירשנו עד כה.

בשם נוסחאות ישנות: **התורף** הוא כל השטר גם התורף וגם הטופס כפי שאנו מכירים מהפירוש הרגיל ו**הטופס** הוא שופרא דשטרא מה שנכתב ליפוי השטר ואמנם בפני"ע אין לו שום שווי ממוני שהוא רק טפל לשטר אבל אגב כל השטר מוסיף הוא ערך לשטר ואפשר לשומו ואז יש לו ערך ממוני ויותר מכך, פעמים שיש בו תוספת שיעבוד למטלטלים.

פירוש זה ע"פ שיטתו של הרמב"ן הוא חידוש גדול למסקנה שבו אנו אומרים שאנו חולקים את החוב ע"פ אחיזת השטר שהשטר הוא אחיזת החוב וחידוש גדול לומר שגם חלק זה למרות צדדיותו בשטר מהווה חלק בלתי נפרד מהשטר ואחיזה בו כאחיזה בחוב לפי שוויו בשטר.

פירוש הר"ח: **הר"ח** אומנם בפירוש **טופס ותורף** הוא כהפירוש הרגיל אלא הוא הופך את צורת החלוקה, לפי הר"ח מי שאדוק בטופס (שהוא מקום העדים) הוא מקבל את הפרש הזמן שהרי כל כוחו של הזמן שגובים על ידו ממשועבדים הוא רק מכח העדים אחרת אין כאן שטר ואין כאן זמן ולכן מי שמקבל את הפרש הזמן הוא המחזיק בעדים, המחזיק בטופס שהעדים הם המקיימים את הזמן ונותנים לו תוקף.